2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ամփոփ բնութագիրը[1]

ՀՀ 2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները կազմել են ավելի քան 282.2 մլրդ դրամ, իսկ ծախսերը՝ 265.3 մլրդ դրամ, որոնք ապահովել են ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված կիսամյակային ծրագրի համապատասխանաբար 85.2 եւ 70.5 տոկոսը: Պետական բյուջեի տարեկան ծրագրային ցուցանիշները կատարվել են եկամուտների գծով՝ 38.4%-ով, ծախսերի գծով՝ 34.8%-ով:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն ավելացել են 25.2%-ով կամ շուրջ 56.9 մլրդ դրամով[2]: Ընդ որում, 62.2 մլրդ դրամով ավելացել են հարկերը եւ տուրքերը, 3.7 մլրդ դրամով՝ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները, իսկ պաշտոնական դրամաշնորհները եւ այլ եկամուտները (նախկինում՝ ոչ հարկային եկամուտներ) նվազել են համապատասխանաբար 354.1 մլն դրամով եւ 8.7 մլրդ դրամով: Արդյունքում՝ եկամուտների կազմում 6.7 տոկոսային կետով աճել է հարկերի եւ տուրքերի տեսակարար կշիռը, իսկ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների եւ այլ եկամուտների տեսակարար կշիռները նվազել են համապատասխանաբար 1.7 եւ 4.8 տոկոսային կետով: Պետական բյուջեի եկամուտների 80.1%-ը ձեւավորվել է հարկային մուտքերի հաշվին, պետական տուրքը կազմել է բյուջեի եկամուտների 2.9%-ը, պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները՝ 13.3%-ը, պաշտոնական դրամաշնորհները՝ 0.1%-ը, այլ եկամուտները՝ 3.6%-ը: «Հայաստանի Հանրապետության 2008 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 18-րդ կետին համապատասխան պետական բյուջեում ներառվել են նաեւ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային ֆոնդերի միջոցները, որոնց եկամուտները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են ավելի քան 6 մլրդ դրամ նախորդ տարվա 4.2 մլրդ դրամի դիմաց:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են ավելի քան 226 մլրդ դրամ՝ 87.3%-ով ապահովել կիսամյակային ծրագիրը եւ 39.1%-ով՝ տարեկան ծրագիրը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ

---

[1] Պետական բյուջեի եկամուտներում, ծախսերում եւ պակասուրդի ֆինանսավորման աղբյուրներում ներառված չեն արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրեր իրականացնող գրասենյակներով շրջանառվող միջոցները:

[2] 2008 թվականից ՀՀ պետական բյուջեն կազմվել է «Պետական ֆինանսների վիճակագրություն-2001» (GFS-2001) ձեռնարկի դասակարգմանը համապատասխան, նաեւ պետական բյուջեում ներառվել է ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի բյուջեն, ուստի նախորդ տարվա հետ համեմատություններում հաշվի են առնվել նշված փոփոխությունները:

հարկային եկամուտներն աճել են 37.4%-ով կամ 61.5 մլրդ դրամով[3]: Ընդ որում, գրեթե բոլոր հարկատեսակների գծով արձանագրվել են աճի բարձր տեմպեր, բացառությամբ պարզեցված հարկի:

Ավելացված արժեքի հարկը կազմել է ավելի քան 116.3 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 51.5%-ը: Նշված գումարից 73.7 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 42.6 մլրդ դրամը՝ ապրանքների եւ ծառայությունների ներքին շրջանառությունից: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջե մուտքագրված ԱԱՀ-ն աճել է 53%-ով կամ շուրջ 40.3 մլրդ դրամով: Ընդ որում, ավելացել են եւ՛ ներմուծումից, եւ ներքին շրջանառությունից ստացվող գումարները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ակցիզային հարկի մուտքերը կազմել են շուրջ 16.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 7.4%-ը: Մասնավորապես, հանրապետություն ներմուծված ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից ստացվել է ավելի քան 11.8 մլրդ դրամ, որից 5.4 մլրդ դրամը՝ բենզինի եւ դիզելային վառելիքի, 4.8 մլրդ դրամը՝ ծխախոտի ներմուծումից: Հանրապետությունում արտադրվող ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից պետական բյուջեի մուտքերը կազմել են 4.9 մլրդ դրամ, որից շուրջ 2.5 մլրդ դրամը ստացվել է ներքին արտադրության ծխախոտի իրացումից: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ակցիզային հարկի մուտքերն աճել են 14.7%-ով կամ շուրջ 2.2 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է բենզինի ու ծխախոտի ներմուծման, ինչպես նաեւ տեղական արտադրության ծխախոտի իրացման գծով մուտքերի աճով: Ակցիզային հարկի աճ է արձանագրվել նաև ալկոհոլային խմիչքների ներմուծման գծով:

Անցած ժամանակահատվածում պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 17.5%-ն ապահովվել է շահութահարկի հաշվին՝ կազմելով շուրջ 39.5 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 24.5%-ով կամ շուրջ 7.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոչ պետական եւ ֆինանսավարկային կազմակերպությունների վճարումների, ինչպես նաեւ նվազագույն շահութահարկի վճարման պահանջից ելնելով՝ մեկ տոկոս դրույքաչափով վճարված շահութահարկի աճով:

2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրված եկամտահարկը կազմել է ավելի քան 19.7 մլրդ դրամ՝ կազմելով հարկային եկամուտների 8.7%-ը: Այն 27.4%-ով կամ 4.2 մլրդ դրամով գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել

[3] 2008 թվականի հարկային եկամուտներում ներառվել են հանքարդյունահանման լիցենզառուների եւ հանքարդյունահանման հատուկ լիցենզառուների կողմից վճարվող ռոյալթին եւ կոնցեսիոն վճարները, որոնք նախկինում հաշվառվում էին որպես ոչ հարկային եկամուտներ, հետևաբար 2007 եւ 2008 թվականների ցուցանիշների համադրելիության նպատակով 2007 թվականի ցուցանիշներում նույնպես կատարվել են համապատասխան փոփոխություններ:

աշխատանքային եւ քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի կատարումից ստացված եկամուտները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում զգալի աճ է արձանագրվել նաեւ մաքսատուրքի գծով: Այն կազմել է շուրջ 12.8 մլրդ դրամ՝ 62.9%-ով կամ ավելի քան 4.9 մլրդ դրամով գերազանցելով 2007 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ցուցանիշը եւ ապահովելով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 5.6%-ը:

Գործունեության առանձին տեսակներից գանձված հաստատագրված վճարները կազմել են ավելի քան 7.2 մլրդ դրամ՝ 6.5%-ով կամ 443.5 մլն դրամով գերազանցելով 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համապատասխան ցուցանիշը: Այն հիմնականում պայմանավորված է տրանսպորտային միջոցների գազալցման, առեւտրի իրականացման վայր կազմակերպելու, առեւտրային գործունեությունից եւ հանրային սննդի ոլորտներից ստացված մուտքերի աճով: Միաժամանակ նվազել են վիճակախաղերի կազմակերպման, տրանսպորտային գործունեության եւ մի շարք այլ ոլորտներից գանձված գումարները:

2008 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել ավելի քան 2.7 մլրդ դրամ պարզեցված հարկ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այն նվազել է 24%-ով կամ 868.9 մլն դրամով՝ պայմանավորված «Պարզեցված հարկի մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխություններով, որոնցով 2008 թվականի հունվարի 1-ից կրճատվել են պարզեցված հարկի գործունեության տեսակները, ինչպես նաեւ նախատեսվել են սահմանափակումներ առեւտրային գործունեություն իրականացնող կազմակերպությունների եւ անհատ ձեռնարկատերերի համար:

Բնօգտագործման եւ բնապահպանական վճարներից պետական բյուջեի մուտքերը կազմել են ավելի քան 3.3 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն ավելացել են 24.8%-ով կամ 660.9 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված մաքսային մարմինների կողմից գանձված բնապահպանական վճարների, ինչպես նաեւ օգտակար հանածոների արդյունահանման համար գանձված վճարների ավելացմամբ:

2008 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 7.7 մլրդ դրամ այլ հարկեր: Մասնավորապես, 5 մլրդ դրամ են կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ռոյալթին եւ կոնցեսիոն վճարները, 1.1 մլրդ դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 667.7 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 667.7 մլն դրամ՝ հարկային օրենսդրությունը խախտելու համար «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տույժերն ու տուգանքները, 242.9 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության

նյութական խրախուսման եւ սոցիալական զարգացման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ հարկերն ավելացել են 32.9%-ով կամ 1.9 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված վճարումներով: Միաժամանակ նվազել են հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները եւ հարկային օրենսդրության խախտման համար սահմանված տույժերն ու տուգանքները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական տուրքի գծով բյուջետային եկամուտները կազմել են ավելի քան 8.2 մլրդ դրամ՝ 78.6%-ով ապահովելով կիսամյակային ծրագիրը եւ 36.9%-ով՝ տարեկան ծրագիրը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական տուրքն աճել է 9.8%-ով կամ 734 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է գործունեության որոշ տեսակների լիցենզավորման, դատարան տրվող հայցադիմումների ու գանգատների եւ օդային տրանսպորտի միջոցով ֆիզիկական անձանց ելքի համար գանձվող տուրքերի աճով:

2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներից բյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 37.6 մլրդ դրամ եւ 76.4%-ով ապահովել կիսամյակային ծրագիրը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներն աճել են 10.9%-ով կամ շուրջ 3.7 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում նախորդ տարվա 496.6 մլն դրամի դիմաց ստացվել են 142.5 մլն դրամի պաշտոնական դրամաշնորհներ, որոնք մուտքագրվել են պետական հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներին:

Պետական բյուջեի այլ եկամուտները 2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին կազմել են ավելի քան 10.2 մլրդ դրամ եւ ապահովել կիսամյակային ծրագրի 103.5%-ը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտները նվազել են 46%-ով կամ 8.7 մլրդ դրամով: Վերջինս պայմանավորված է 2007 թվականին «Արմենտել» ՓԲԸ-ի հետ կնքված հաշտության համաձայնությամբ վճարված գումարով, որը կազմել էր 4.6 մլրդ դրամ եւ «Զանգեզուրի» ՊՄԿ ՓԲԸ-ի մասնավորեցման արդյունքում պետական բյուջե փոխանցված գումարով, որը կազմել էր 6.8 մլրդ դրամ: Առանց նշված գումարների 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտներն աճել են 36.6%-ով կամ 2.7 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է իրավախախտումների համար գործադիր, դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքերի, բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից եւ դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների եւ ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերի աճով:

2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին կատարվել են 265.3 մլրդ դրամի ծախսեր՝ կազմելով առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 70.5%-ը: Մասնավորապես, 243.4 մլրդ դրամ կազմել են ընթացիկ ծախսերը, 21.9 մլրդ դրամ՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի ծախսերն ավելացել են 28.8%-ով կամ 59.3 մլրդ դրամով:

Հունվար-մայիս ամիսներին կատարվել է ընթացիկ ծախսերի կիսամյակային ծրագրի 75.9%-ը՝ կազմելով 243.4 մլրդ դրամ: Ընթացիկ ծախսերից 21 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 77.5%-ը: Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներին տրամադրվել է 1.7 մլրդ դրամ կամ առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 74.3%-ը: Ծառայությունների եւ ապրանքների ձեռք բերմանը պետական բյուջեից հատկացվել է 46.9 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին կիսամյակի ծրագրի 72.2%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում 4.3 մլրդ դրամ է հատկացվել պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 71.2%-ը: Մասնավորապես, 3.1 մլրդ դրամ տրամադրվել է ներքին, 1.2 մլրդ դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 35.6%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի աճով: Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից տրամադրվել են ավելի քան 7.9 մլրդ դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 73.4%-ը: Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 12.7%-ը կամ 30.9 մլրդ դրամ կազմել են դրամաշնորհները, որից 26.8 մլրդ դրամը (առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 84.5%-ը) պետական հատվածի այլ մակարդակներին տրամադրված դրամաշնորհներն են:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 34.7%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին եւ կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են 84.5 մլրդ դրամ կամ առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 79.1%-ը: Մասնավորապես, 64.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել կենսաթոշակների, 20.4 մլրդ դրամ՝ նպաստների վճարմանը:

2008 թվականի առաջին հինգ ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները կազմել են շուրջ 21.9 մլրդ դրամ կամ առաջին կիսամյակի ծրագրի 39.3%-ը: Մասնավորապես, 27.8 մլրդ դրամ են կազմել ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը եւ 5.9 մլրդ դրամ՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը: 2007 թվականի հունվար-մայիս ամիսների համեմատ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը նվազել են 13%-ով:

2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեն (առանց արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող վարկային ծրագրերի գծով միջոցների ներհոսքի) կատարվել է շուրջ 17 մլրդ դրամ հավելուրդով՝ առաջին կիսամյակում նախատեսված ավելի քան 44.9 մլրդ դրամ պակասուրդի դիմաց: Ընդ որում, ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են շուրջ -11.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա -18.6 մլրդ դրամի դիմաց, իսկ արտաքին աղբյուրները՝ -5.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա -855.3 մլն դրամի դիմաց: Պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրներում 10.2 մլրդ դրամ են կազմել փոխառու միջոցներից (արժեթղթերից) զուտ մուտքերը: 42.4 մլն դրամ տրամադրվել է բռնադատված քաղաքացիներին անհատական բնակարանային շինարարություն իրականացնելու նպատակով: 196.2 մլն դրամ մուտքագրվել է նախկինում տրամադրված վարկերի վերադարձից: Հաշվետու ժամանակահատվածում 21.8 մլրդ դրամով ավելացել են ազատ բյուջետային միջոցները:

Հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում պակասուրդի ֆինանսավորման նպատակով Համաշխարհային բանկի կողմից տրամադրվել է 6.4 մլրդ դրամ՝ Աղքատության հաղթահարման աջակցության չորրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում: Արտաքին պարտավորությունների մարմանը հաշվետու ժամանակահատվածում ուղղվել է շուրջ 2.1 մլրդ դրամ, որից 1.7 մլրդ դրամ հատկացվել է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը, 374.2 մլն դրամ՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկի մարմանը, 47.5 մլն դրամ՝ Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը:

2008 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից 9.8 մլրդ դրամ միջպետական վարկ է տրամադրվել ԼՂՀ-ին, որը 25.3%-ով գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

ՀՀ ֆինանսների նախարարության

լրատվական ծառայություն